

S GORTACILIKTA YENİ BİR YAKLAŞIM: KATILIM S GORTACILIĞI

A NEW APPROACH IN INSURANCE: PARTICIPATION INSURANCE

DOI: 10.21492/inuhfd.489997

Serdar DEMİR

nönü Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku ABD, Dr. Öğretim Üyesi. (serdardemirci06@yahoo.com) ORCID: [0000-0001-6450-9824](https://orcid.org/0000-0001-6450-9824).

Makale Bilgi

Gönderilme: 28/11/2018
Kabul: 05/02/2019

Anahtar Kelimeler

*Sigorta,
Sigortacılık,
İslami Sigorta,
Tekafül,
Katılım Sigortacılığı.*

Article Info

Received: 28/11/2018
Accepted: 05/02/2019

Keywords

*Insurance,
Islamic Insurance,
Takafül,
Participation
Insurance.*

Özet

İnsanoğlunun sosyo-ekonomik gelişimine paralel olarak, kendisini güvende hissetme eğilimi, zaman içinde ekonomik değerleri de kapsayan geleceğe tarihsel süreçte farklı isim ve uygulama biçimleriyle evrimleşen sigorta kavramına dönüşmüştür. Batıya nazaran İslam toplumlarındaki görece daha geç gerçekleşen ilerleme ve refah düzeyindeki artış, sigortacılığa da İslami boyutta yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Geleneksel sigortacılık, çoğu ilkesinin İslami felsefeyle örtüşmemesi, sigortacılığın İslami kurallara göre yeniden şekillendirme ihtiyacına dönüşmüştür. Bunun paralelinde klasik sigortanın risk transferi yerine, risk paylaşımına odaklı farklı bir uygulama modeli geliştirilmiştir. Uluslararası terminolojisiyle takafül, bilhassa Körfez ve bazı Güneydoğu Asya ülkelerinde köklü bir geçmişi olan bir kavramdır. Ülkemizde geçen yıllarda yaygınlaşan bir yönetimle ilgili mevzuat alt yapısına kavuşmuştur. Bilhassa farklı hassasiyetleri olan kesimler bakımından, klasik sigorta ürünlerinin ikamesi niteliğindeki katılım sigortacılığı, uygulama teknikleri ve farklılıkları nedeniyle potansiyel sigortalılara net bir şekilde anlatılmalı ve kafalardaki soruları giderilmelidir. Bu kapsamda çalışmada, maddesel özetle, tarihsel süreciyle katılım sigortacılığının ve ülkemizdeki mevcut duruma, değeri vurgulanmıştır.

Abstract

In parallel with the socio-economic development of human beings, the tendency to feel secure has also been covered the economic values over time and caused the concept of insurance evolving with different forms of names and applications in the historical process. The relatively late increase in developments and welfare in the Islamic societies in comparison to the West has given insurance business a point of Islamic view. Most principle of the conventional insurance does not comply with the Islamic philosophy, thus it is created the need to reshape insurance business according to the Islamic precepts. Accordingly, a different application model focused on risk sharing has been developed, instead of the risk transfer in classical insurance. Although takafül with international terminology has a long history especially in the Gulf States and some Southeast Asian countries; it has been brought to infrastructure with a regulation published last year in our country. Participation insurance as a substitute for classical insurance products, especially for sectors with different sensitivities, must be clearly explained to the potential policyholders due to application techniques and differences and the question marks in the mind must be eliminated. In conclusion, it is tried to provide an insight the participation insurance with its historical process and the current situation in our country in this study.

I. G R

Sigorta, ki ilerinin olas, zarar ve masrafa neden olan olaylar, n iktisadi sonuçlar, ndan kendilerini korumak için önceden tedbir alma ihtiyacı, ndan do mu tur¹. Uygurlar, n ve kültür seviyesinin geli imi ile beraber bireyler, ekonomik varlıklar, n, tehdit eden tehlikeleri daha iyi görebilir hale gelmiştir. Zamanla güvence ihtiyacı, günlük hayat, n ötesine geçerek, iktisadi varlıklar, n korunması, bak, m, ndan da zorunluluk arz etmeye başlamış, t, r. te bu zorunluluk Latince güvence anlam, na gelen *sicurta* kelimesinden türeyen sigorta fikrini ortaya çıkarmış, t, r².

Bireyin karşılaştığı, riziko sebebiyle uğradığı, zarar, n, ayn, rizikoya maruz kılınan topluluğunun iştiraki ile giderilmesi daha kolaydır. Bu noktada sigorta; ayn, rizikonun tehdidi altında bulunan bir topluluğun, doabilecek hasarlara birlikte karşı koyma prensibine dayanmaktadır. Sigortacı, l, k mant, n, da, olumsuz tesadüflere karşı, ans, az olanlar, n maruz kaldığı, zarar, n, ayn, rizikoyla karşılaştıkça, na ra men, tesadüfen rizikodan kurtulan kişiler arasında paylaşılmış, esas alınmaktadır. Amaç, meydana gelecek hasara engel olmaktan ziyade, hasar, grup üyeleri arasında da, tarak hasar yükünü taşıyabilir hale getirmektir. Böylece hem ihtiyaç duyulan güvence sağlanmakta hem de bir anlamda hasar, n iddet derecesinin belirsizliği belirli hale getirilmektedir³.

Bireysel tasarruflar, ihtiyaç duyulan ekonomik güveni temin noktasında çou zaman tek başına yeterli değildir. Buna karşın sigorta himayesindeki rizikolardan doacak zararlar, sigortacı, taraf, ndan tahsil edilen primlerden karşılanarak, ndan, sigorta sayesinde kişilerin başına ayrılan, l, c, a, k ihtiyat fonu tutar, büyük ölçüde azalmaktadır. Ayrıca sigortalı, grubuna dahil katılmı, say, s, n, n artması, rizikoyu daha çok bölünebilir hale getireceğinden, hasar yükü de azalmaktadır⁴. Sigortacı, l, kta riziko hesaplamaları, n, n temelini oluşturan bu prensip *ÖBüyük Say, lar Kanunu* olarak adlandırılmaktadır. Buna göre bir olay, n tekrar edilme olasılığı, ne kadar artarsa, beklenen de ere o kadar yaklaşmaktadır. Sistemin işlevinde, sigortalı, say, s, n, n arttırılması, ile riziko geniş bir alana dağıtılmakta, sigortacı, n, n tazminat ödeme olasılığı, , böylece azalmakta ve en do ru prim hesabı, ile hem sigortalılar, n hem de sigortacı, lar, n menfaati güvence altına alınmaktadır⁵.

Gelişmiş batılı ülkelerde bahse konu prensipler dahilinde uzunca süredir bir risk transfer yöntemi olarak varolan geleneksel sigortacı, l, k slami toplumlar, nda da körfez ülkeleri başta olmak üzere ekonomik iyileşme çerçevesinde, slami öreti dahilinde farklı bir uygulama modeli geliştirilmiştir. Küresel anlamda önemli bir finansal hizmet niteliğindeki slami sigortacı, l, n ülkemizde de yakın geçmişte mevzuat alt yapı, s, oluşturulmuştur.

Klasik sigortacı, l, n temel mantık, n, içermekle birlikte, bazı ilke ve uygulamalara farklı bir bakış açısıyla yaklaşan slami sigortacı, l, k kanaatimizce geleneksel sigorta uygulamasına alternatif teşkil etmekten ziyade, sigortacı, l, , yorumlayıcı, ndaki farklılıklarla birlikte, klasik sigorta uygulamasına, zenginleşen bir rol üstlenmiştir.

Çalışmamızda bu temelde, slami dininin sigortaya bakış açısı, kapsam, nda katılmı, sigortacı, l, n, n tarihsel süreci, uluslararası işlevi modelleri ve ülkemizdeki yansımaları, ele alınmıştır, t, r.

II. TAR HSEL ve SLAM BAKI AÇISIYLA S GORTA

slami kurallar, inanç, ibadet ve ahlaki esaslar, n yanı sıra, bireylerin ekonomik, hukuki ve sosyal ilikilerine yönelik düzenlemeler de içermektedir. Bu çerçevede, ekonomik ilikileri konu alan bankacı, l, k sigortacı, l, k ve sermaye piyasası, üçlemesinden oluşan finansal hizmetler başlıca, , alt, nda, 1950'lerden sonra sigortacı, l, k slami açıdan ciddiyetle ele alınmaya başlamış, t, r⁶.

slami sigortacı, l, n ve beraberindeki düzenlemelerin hukuki temelini anlayabilmek için öncelikle tarihsel süreçte sigortacı, l, n gelişimini ve slami düncenin sigortacı, l, a bakış açısı, n, k, saca değ erlendirmek gerekir.

A. Tarihsel Süreçte Sigorta

Günümüzdeki modern sigorta fikriyle birebir örtüşen meselede, tarih boyunca tüm toplumlarda, bugünkü sigorta dediğimiz müesseseye ihtiyaç duyularak, sigorta benzeri uygulamalara yer verilmiştir. Örneğin eski Mısır'daki esnaf grupları, n ve yine Roma'daki küçük tacirlerin karşılaştıkları, yardım sandıkları, oluşturmaları, nakliye sırasında, saldırgan rayan kervanları, n zarar, n, n diğer kervan sahipleri arasında paylaşılır, na yönelik Hamurabi Kanunları, ndaki kurallar, dünyada karşılaştıkları, sigorta temelinde, sigortacı, l, k fikrinin gelişimine kaynak teşkil eden ilk örneklerdir⁷.

Sabit primli modern sigortanın, do uğunun temellerinin ise 14. ve 15. yüzyıllarda deniz ödünç müessesesi⁸ ve

¹ KUB LAY, Huriye:Uygulamalı, Özel Sigorta Hukuku, Sigorta Sözleşmeleri-Sigorta Kurumları,-Örnek Olaylar-Yargıtay Kararları,-Sigorta Genel Kurulları, zmir 2003, s.1 vd.; ULA, I, l, l:Uygulamalı, Sigorta Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları,, Ankara 2010, s.5.

² GÜVEL, Enver A./GÜVEL Afitap Ö.: Sigortacı, l, k, Ankara 2002, s.23.

³ KENDER, Rayegan: Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, Güncellenmiş 14. Baskı,, İstanbul 2015, s.1-2.

⁴ GÜVEL/GÜVEL, s.24, Kender, s.2.

⁵ ROSS, Sean: Behind the Law of Large Numbers in the Insurance Industry 16 August 2016, Bkz: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/081616/behind-law-large-numbers-insurance-industry.asp>, (Erişim Tarihi: 16.11.2017).

⁶ DOĞAN, Önder: slami Sermaye Piyasası, Araçlar,-Dünyadaki Büyüklükleri-Türkiye'de Uygulanabilirliği ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara 2011, s.27-32.

⁷ ÖZBOLAT, Murat: Temel Sigortacı, l, k, Ankara 2006, s.32.

⁸ Detaylı bilgi için bkz: ÇAĞA, Tahir/KENDER, Rayegan: Deniz Ticaret Hukuku, 12. Baskı,, İstanbul Eylül 2002, s.5-6.

deniz nakliyat sigortas, ile birlikte at,ld, , söylenebilir. Bilhassa bu dönemde talyaıda deniz nakliyat alan,nda sigortaya ciddi anlamda ihtiyaç duyulmu ve deniz sigortas, kavram, ilk defa burada ortaya ç,km, t,r⁹. Kara sigortac,l, ,n,n do u u ise 1666 y,l,nda ngiltereıde meydana gelen büyük Londra yang,n, sonras,na dayanmaktad,r.

17. yüzy,ldan itibaren sigortac,l,k, profesyonel olarak mesleki anlamda ele al,nmaya ve s,r,f sigortac,l,kla u ra an i letmeler kurulmaya ba lam, t,r. Ancak 19. yüzy,l sonras,nda, yang,n ve hayat sigortalar, yan,nda yeni sigorta türleri ortaya ç,km, ve bundan sonra sigortac,l,k ciddi ivme kazanm, t,r. Ekonomik ve sosyal hayattaki geli melerin etkisi ile bugün sigorta geni bir yelpazeye yay,lm, ve hatta rizikonun a ,rl, , sebebiyle baz, alanlarda zorunlu hale gelmi tir.

Ülkemizde ise Osmanl, mparatorlu u döneminde hilik te kilat,, sigortac,l,k sisteminin de ba lang,ç noktas,n, te kil etmi tir. Olu turulan yard,m sand,klar,, sigorta mant, ,yla hareket ederek, ölüm ve yang,n gibi risklere kar ,üyelerini korumu tur¹⁰. 1870 yaz,nda Beyo luında meydana gelen büyük yang,n sonucunda olu an hasar ise modern anlamdaki sigorta dü ünmesini tetiklemi ve 1893 y,l,nda yabanc, sermayeli ilk Türk sigorta irketi olan Osmanl, Umum Sigorta irketi kurulmu tur¹¹. Ancak bu dönemde sigortac,l,k tamamen yabanc, irketlerin tekelinde ve yabanc, teb taraf,ndan yürütölmü tür¹².

Cumhuriyet dönemi ile birlikte, toplumsal dönü üm ve de i im, sigortac,l,k alan,nda da kendini göstermi tir. Bugün Türkiye Sigorta Birli i ne üye 41 hayat d, ,, 23 hayat ve 3 reasürans irketi olmak üzere ülkemizde 67 irket faaliyet gösterir h le gelmi ve yakla ,k y,ll,k 40 milyar Türk Liras, prim üretimine ula ,lm, t,r¹³. Ancak günümüzde hem sektörel anlamda hem de yasal alt yap, çerçevesinde önemli bir ilerleme kaydetmesine kar ,n geli mi ekonomilerle k,yasland, ,nda, sigortac,l, ,n henüz istenilen seviyelere ula amad, , da bir gerçektir¹⁴. Bu noktada, kat,l,m sigortac,l, , daha ziyade mütedeyyin kesimin sigortaya olan ilgisini cezbedebilmek için üzerinde tart, ,lan bir husus olarak gündeme gelmi tir.

B. slamı Aç,ıdan Sigorta

Sigorta konusu, slamı temelde ayet ve hadislerde düzenlenmedi inden slam bilginleri, konuyu sigorta kurumunun birey ve toplum aç,s,ndan yarar ve zararlar, çerçevesinde de erlendirmi lerdir¹⁵.

Sigortan,n bir nevi kumar oldu u, yar, ve mü terek bahis niteli i ta ,d, , ve meçhul (belirsiz) nitelik arz etti i slamı aç,ıdan sigortan,n me ruiyetine ili kin ileri sürölen itirazlar,n ba ,nda yer almakla birlikte¹⁶, *faiz ve garar* yasa , akdin kabul edilebilir olup olmad, , noktas,nda belirleyici rol üstlenmi tir.

slam, asli unsurlar,ndan birisi belirsiz olan al, -veri i menetmi tir. Literatürde sonu bilinmeksizin ki inin can,n, veya mal,n, tehlikeye sokmas, ekinde ifade edilen ve akit serbestisine getirilen bir s,nrland,rma¹⁷ niteli indeki *gararö* (gharar); akdin haks,z kazanca yol açacak ölçüde kapal,l,k ta ,mas,n, ifade eden bir f,k,h terimidir¹⁸. Sigorta sözleşme mesinin Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 1401. maddesindeki tan,m,nda yer alan esasl, unsurlar,ndan birisi, *ilerde gerçekte mesi muhtemel zarar veya ba kaca uygun olmayan bir h l ve ihtiyaç do uran bir olay* olarak tan,mılanan *örizikodurö*. Bu h liyle riziko taraflar,n iradesine ba l, olmayan ku ku uyandıran bir olayd,r. Sigortan,n belirsizli i, esasl, unsuru olan rizikonun gerçekte ip gerçekte meyece i ya da gerçekte se de ne zaman ve ne boyutta gerçekte ece inin belli olmamas,na dayanmaktad,r¹⁹.

Sigorta sözleşme mesinin me ruiyetine ili kin bir di er ele tiri de, sözleşme menin faiz²⁰ unsuru içermesinden kaynaklanmaktad,r. slam hukukunda faiz yasa , ile risksiz kazanç yasaklan,rken, garar yasa , ile de kazanc, s,r,f risk üzerine bina etme gibi bir sonuca ula ,lmas,n,n önüne geçilmesi amaçlanm, t,r.

⁹ Bilinen ilk sigorta poliçesi 23 Ekim 1347'de talyaıda, Santra Clara isimli geminin Cenova'dan Mayarko yolculu u s,ras,nda gemide ya da ta ,d, , yükte meydana gelebilecek hasara kar , düzenlenmi tir. Bu sözleşme deki poliçe kelimesi de talyanca yaz,l, ve katlanm, belge anlam,na gelen *öpolizzaö* kelimesinden türetilmi tir. Bkz: ÖZBOLAT, s.33.

¹⁰ hi Birlikleri için bkz: B LG N, Necdet/TANIYICI, aban: öTürkiye'de Kooperatif ve Devlet li kilerinin Tarihi Geli imiö, KMU BF Dergisi, Y.l:10, Say.:15, Aral,k/2008, s.138; CAN, Ozan: öAhilik lkeleri çerisinde Rekabet Hukukunun Yeriö , 2. Uluslararası, Ahilik Sempozyumu, Cilt 1, s.415.

¹¹ KENDER, s.21.

¹² ÖZBOLAT, s.35-39.

¹³ Bkz: https://www.tsb.org.tr/images/Documents/Teknik/sigma3_2017_en.pdf, ve <https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909>, (Eri im Tarihi: 23.06.2018).

¹⁴ Bkz: World Insurance Report 2016:http://riskinfo.com.au/news/files/2016/03/WIR_2016.pdf, (Eri im Tarihi: 29/06/2018).

¹⁵ SA LAM, Hadi: öslam Hukukuna Göre Sigorta-Riba ve Faiz li kisi Görü lerinin De erlendirilmesiö, e-akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Ayl,k ınternet Dergisi, ubat 2009-Say, 84, s.2-3 (<http://www.e-akademi.org/makaleler/hsaglam-1.htm>, Eri im Tarihi: 16/05/2018), (Riba).

¹⁶ KARAMAN, Hayrettin: öslamda Sigortan,n Haram Oldu u Görü üne Sebep Olan üphelerin Münaka as,ö, <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/ekonomi/0204.htm> (Eri im Tarihi: 16/05/2018).

¹⁷ B LMEN, Ömer Nasuhi: Hukuki slamıye ve stilahat, F,kh,yye Kamusu, Bilmen Yay,nlar,, VI, stanbul 1985, s.24.

¹⁸ slamda garar kavram,na ili kin ayr,nt,l, bilgi için bkz: Türkiye Diyanet Vakf, slam Ansiklopedisi, stanbul 1996, C.13, s.366.

¹⁹ BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Ara tırma Enstitüsü Ankara 2007 s.35; KENDER, s. 292.

²⁰ Kuran-, Kerim'de, hadislerde ve klasik slamı kaynaklarda riba, fazlal,k ve artma manalar,nda kullan,lmakta, modern doktrinde ise riba gelir manas,nda *öfaideö* ve *öfaizö* kelimesi ile ifade edilmektedir. Faiz ve riba kavramlar,na ili kin geni bilgi ve sigorta sözleşme kapsam,ndaki tart, malar için bkz: SA LAM, (Riba), s.3 vd.;SCHACHT, Joseph: slam Hukukuna Giri , (Ter: M. Da . ener), Ankara 1986, s.152.

Sigorta sözleşmesinin İslam hukuku boyutunda geçerli olup olmadığı, İbn Abidin tarafından ileri sürülmüştür²¹. İbn Abidin ve onu takip eden birinci grup fıkıhçılar, sigorta sözleşmesini batıl (fasid) saymışlardır²³. Osmanlı'da hayat sigortası, meşru olarak İbn Abidin'in sigortanın caiz olmadığı yönündeki görüşü tekrar edilerek, *ö slam diyarında de il, yabanc, memleketlerde bulunan sigorta irketleriyle böyle bir akid yap, lmas, halinde, irketin kendi rzas, yla tazminat ödedi i durumda* sözleşmenin geçerli olabileceğine hükmedilmiştir²⁴. Gelenekçi yaklaşımlarda diğer bir grup İslam hukukçusu²⁵ ise sigorta sözleşmesinde riba unsuru bulunmadığı, bahsiyle sigortaya olumlu yaklaşmışlardır. Nitekim 1870 yılında gerçekte en Beyoğlu'nda hayat sigortası, sonucunda İslam hukukçularının sigortanın caiz olduğu yönünde bir fetva aldıkları ve 1901 yılında M. S. R. Müftüsü Ş. Fatma Muhammed Abdühân hayat sigortasının cevazına ilişkin fetva verdiği bilinmektedir. Ancak sonraki dönemde meselenin hukuki ve iktisadi açıdan çok yönlü ele alınmasıyla sigorta, İslam hukukçular tarafından sosyal sigorta, primli sigorta ve karlı sigorta olmak üzere üç ayrı alanda farklı bakış açılarıyla değerlendirilmiştir²⁶.

Devlet tarafından organize edilen sosyal sigortalar, modern yardımlaşma kurumları, sayılarak İslam alimlerinin çoğunluğu tarafından meşru kabul edilmiştir²⁷.

Üyelerinin ticari kazanç elde etme amaçları olmayışı, nedeniyle karlı yardımlaşma ve dayanışma esasına dayanan değilken primli karlı sigortalar da; ivazlı/ticari bir sözleşme niteliğinden ziyade karlı hibe, kefâlet ya da özel şartlar içeren teberru vb. akitlere dayandırılmıştır. Değilken primli sigortalarda diğer üyeler hiçbir tazminat alamazken, riske maruz kalan üyelerin ödemediği primden çok tazminat almışlarındaki belirsizlik, sözleşme zarar verecek boyutta görülmemiştir, riba ile kumar unsurlarına da bu tür sigortada bulunmadığı kabul edilmiştir²⁸.

Sabit primli sigortalar bakımından, üçlü bir değerlendirme söz konusu olmuştur.

Sabit primli sigorta sözleşmesinin, prim-tazminat denklemine ivazlı bir ticari sözleşme niteliğindedir, kabul eden klasik görüş²⁹; tazminat ödemesinin riskin gerçekleşmesi olasılığına bağlı bulunması, belirsizliğe ve sözleşmenin kumara benzemesine neden olduğu, aynı nevideki para borcunu içeren prim-tazminat dengesindeki farklılığına ise gecikme ve fazlalık faizini doğurduğu iddia edilmiştir. Bu kapsamda, bireyin mal ve canına yönelik endişesinin istismar edilmesi ve güveninin ticari meta haline dönüştürülerek bir grubun ticari kazanç elde etmesine imkan yaratılması, kabul görmemiştir³¹.

Karlı görüş ise; sigortanın toplumsal bir yarar içerdiği, örfi olarak benimsendiği, yasaklandığına dair bir hüküm bulunmadığı, yardımlaşma amacı taşıdığından kumar olarak kabulünün mümkün olmadığı, sözleşmenin klasik fıkıhta kabul gören ve caiz sayılan mudarebe, bekçilik, emanetçilik vb. sözleşme türlerine benzetilebileceği, ödenen prim karlı sigortanın sunduğu güven sayesinde iç huzurun sağlanması ve birisi soyut (güven) değil somut (sigorta primi) nitelikli farklı malların değerinde ribadan da söz edilemeyeceği gerekçeleriyle sigorta sözleşmesini meşru saymışlardır³².

Sabit primli sigortalara ilişkin son bir görüş ise, sigorta sisteminden faizin çıkarılması, ve sistemin devlet eliyle işletilmesiyle sigortaya icazet vermektedir³³.

Günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığı, Din İşleri Yüksek Kurulu, 07/04/2005 tarihinde yaptığı toplantı neticesinde³⁴; sosyal sigortalar, karlı sigortalar ve ticari sigortalarca izlenmesi, kâr payı, esasına dayalı, çalınan birikimli hayat sigortası ile bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sisteminin yatırımların primlerinin dinen helal

²¹SA LAM, (Riba), s.5

²²Muhammed Bahitü'd Muti, *eyhülislam Musa Kazım Efendi, eyhülislam Mustafa Sabri Efendi, Arif el-Cuveycati, Muhammed Ebu Zehra, Hayrettin Karaman, Faysal Mevlevi, İsa Abdullah ve diğerleri*. Ayr. nt. l, bilgi için bkz: SA LAM, (Riba), s.5 vd.

²³DÖNDÜREN, Hamdi: Delilleriyle Ticaret ve İktisat İmihali, Erkan Yayınları, İstanbul 1993, s.166.

²⁴KENDER, s.20, dn: 42.

²⁵Muhammed Abduh, Mustafa Ahmet Zerka, Mustafa Muhammed Cemal, Muhammed Behiy, Muhammed Medeni, Muhammed Yusuf Musa, Taha Senusi, Abdurrahman İsa, Tefik Vehbe bu grubun başında yer almaktadır. Ayr. nt. l, bilgi için bkz: SA LAM, (Riba), s.9-11.

²⁶Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1996, C. 37, s.162-163.

²⁷DALGIN, Nihat: *Ökaza, Hayat ve Belirsizlik Sigortaları,na Yeni Bir Yaklaşım*, I. Uluslararası İslâm Ticaret Hukukunun Günümüzdeki Meseleleri Kongresi, Konya 1997, s.878.

²⁸ÇEKER, Orhan: *ÖBir Sigorta Müessesesi Uygulama Projesi*, I. Uluslararası İslâm Ticaret Hukukunun Günümüzdeki Meseleleri Kongresi, Konya 1997, s.964, 966, 968; PAÇACI, İbrahim: *ÖHayat Sigortaları, Ve Bireysel Emeklilik Sistemi*, Müttekeffer, Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, Cilt:4, Sayı:8, Aralık 2017, s.318.

²⁹AVCI, Mustafa: *İslâm'a Göre Sigorta*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmam, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1987, s.18.

³⁰DALGIN, s.907.

³¹SA LAM, Hadi: *ÖSigortanın Sosyal Ve Özel Sigortalarındaki Taksiminden Hareketle Ticarî Ve Yardımlaşma Sigortaları,na İslâm Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*, Akademik Bakış Dergisi Sayı: 31 Temmuz 2012 A ustos 2012 Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, <http://www.akademikbakis.org>, s.8 vd. (Erişim Tarihi: 04.07.2018)(*Sosyal Sigorta*); Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, C.37, s.162-163.

³²SA LAM, (Sosyal Sigorta), s.8 vd.; Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, C.37, s.163.

³³Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, C.13, s.163-164; SA LAM, (Sosyal Sigorta), s.15.

³⁴Bkz: <https://kurul.diyaret.gov.tr/Karar-Mutalaa-Cevap/3656/sigorta> (Erişim Tarihi: 11.07.2018).

olan alanlarda de erlendirilmesi art,yla me ru kabul edilebilece ini, konusu din taraf,ndan yasaklanm, olan sigortan,n ise c iz olmad, ,n, beyan etmi tir.

III. KATILIMS GORTACILI I

A. Genel Olarak

Kat,l,m sigortac,l, ,, sosyal dayan, ma, i birli i, yard,mıla ma gibi slami referanslara dayanarak kay,plar,n ortakla a giderilmesini amaçlayan bir güvence mekanizmas,d,r. İlk kez, 1976 y,l,nda gerçekte tirilen Uluslararası, slami ktisat Kongresi'nde geleneksel sigorta uygulamalar,n,n slami ö retiyile uyumlu olmad, , teziyle bir çözüm yolu olarak fikirsel temelde ileri sürülmü tür³⁵. 1979 y,l,nda Sudan'da ilk slami Sigorta irketinin kurulmas,, k,sa bir süre sonra Suudi Arabistan'da geleneksel sigorta sözleşmelerinin yasaklanarak slami Arap Sigorta irketi'nin faaliyete ba lamas, ile teorik tart, malar uygulamaya geçirilmi tir³⁶. Ülkemizde ise Hazine Müste arl, ,³⁷ taraf,ndan yay,mılanan ve 20.12.2017 tarihinde yürürlü e giren *öKat,l,m Sigortac,l, , Çal, ma Usul ve Esaslar, Hakk,nda Yönetmelik*³⁸ (Yönetmelik) ile kat,l,m sigortac,l, ,n,n mevzuat anlam,nda alt yap,s, olu turulmaya çal, ,lm, t,r.

Terminolojik olarak slami sigortac,l,k, günümüz finans literatüründe tekafül³⁹, uluslararası, literatürde ise takafül olarak adlandır,lmaktad,r. Çal, mam,zda ise mevzuat,m,zdaki düzenlemelere paralel ekilde *ökat,l,m sigortac,l, , ö* ifadesi tercih edilmi itr.

Kat,l,m sigortac,l, ,, slami Finansal Kurullar için Muhasebe ve Denetim Kurumu taraf,ndan (AAOIFI-Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions) *öslami Sigorta, belirli rizikolara maruz ah,slar,n bu rizikolar,n gerçekte mesiyile ortaya ç,kacak zararlar,n telafisi üzerine anla malar,d,r.ö* ekinde tan,mılanm, t,r⁴⁰.

Yönetmeliğin *öTan,mılarö* ba lıkl, üçüncü maddesinin (f) bendinde ise; *öKat,l,mc,lar,n kendileri ile di er kat,l,mc,lar,n tazminat ve/veya birikim ödemelerine ili kin taleplerinin kar ,lanmas,n, teminen olu turulan risk fonuna katkıda bulunduklar,, söz konusu fonun sigortac,l,k faaliyeti yapmas,na izin verilmi bir sigorta irketi taraf,ndan kat,l,m finans ilkelerine uygun olarak yönetildi i ve ortak risk payla ,m, ile dayan, ma esaslar,na dayanan sigorta türünü ifade eder.ö* tan,m,na yer verilmi tir.

slami aç,dan, insanlar,n güvence sa lama amac,yla i birli ine yönelmeleri kabul görmü , gerekli önlemler alınmaks,z,n salt kaderci yakla ,m reddedilmi tir. Bu ba lamda slami sigorta modelinin ilk uygulamas,n,n ne zaman ortaya ç,kt, , kesin olarak bilinmemekle birlikte, Arap kabile sistemindeki ölüm ya da sakat kalma durumlar,na kar , olu turulan bir fon niteli indeki *akile* (aquilah)⁴¹ uygulamas, sigortac,l,k benzeri ilk yap, olarak kabul edilmektedir⁴².

Kat,l,m sigortac,l, ,n,n temelinde *k r/zarar payla ,m,, ortak garanti ve ba ,* (teberru) gibi baz, prensiplere yer verilmi tir. Günümüzde farklı uygulama ekilleri olsa da kat,l,m sigortac,l, ,nda, kat,l,mc,lardan tazminat ve birikim ödemeleri ile yasal yükümlülükler için katkı, primi toplanmakta ve kat,l,mc,lar,n katkı,lar,ndan olu an bu risk fonu ile sermayedarlardan tahsil edilen fon, kat,l,m sigortac,s, taraf,ndan slami usullere uygun yat,r,m araçlar,nda de erlendirilmektedir. Bir nevi emek sermaye ortakl, , sözleşmesi (*mudarebe*) çerçevesinde, söz konusu fonlardan elde edilen *k r/zarar* irket ile kat,l,mc,lar aras,nda yap,lan anla maya göre önceden belirlenen oranlar dahilinde payla ,lmaktad,r. Kat,l,mc,lar,n risk fonuna yapt,klar, katkı, bir tür ba , olarak kabul edilmekte, böylelikle sigorta sözleşmelerindeki belirsizlik unsuru a ,lmaya çal, ,lmaktad,r. Sistemin dayand, , di er bir esas da, kat,l,mc,lar,n kar ,l,kl, olarak birbirlerine, kar ,laabilecekleri finansal risklere kar , ortak garanti sa lamalar,d,r⁴³.

Kat,l,m sigortac,l, ,nda sistemin mutlaka slami prensiplere uygun olarak i letilmesi ve toplanan fonun faiz içermeyen yat,r,m enstrümanlar,nda de erlendirilmesi artt,r. Bu nedenle i süreci mümkün oldu unca aç,k ve effaf ekilde yürütülmelidir. Ayr,ca tüm kat,l,mc,lar,n risk payla ,m, ve ortak garanti hususunda uzla malar, ve riske maruz

³⁵ QURESH, Asif Ahmed: *öAnalyzing the sharia'h compliant issues currently faced by Islamic Insuranceö*, Interdisciplinary Journal Of Contemporary Research In Business, September 2011, Vol:3, No:5, s.279.

³⁶ASHRAF, Mamoon/KORTBAWI, Michael/MRAD, Rima: *öTakaful and conventional insurance: a comparative overviewö*, Islamic Finance, London 2014, s.149.

³⁷ 10.07.2018 tarih ve 30474 say,l, RG'de yay,mılanan Cumhurbaşkanl, , Teşkilat, Hakk,nda 1 No.lu Cumhurbaşkanl, , Kararnamesi kapsam,nda (Yedinci Bölüm, madde 217 vd.) Hazine Müste arl, , Maliye Bakanl, , ile birle tirilerek, Hazine ve Maliye Bakanl, , ismiyle yeniden yapılandır,lm, t,r.

³⁸ 20.09.2017 tarih ve 30186 say,l, RG.

³⁹ Tekafül kelime olarak, bir eyin sorumlulu unu üstlenme, kefil olma, yüklenme ekinde kar ,l,klar, olan *ötekeffülö* kelimesinden türeyen, kar ,l,kl, güven ve dayan, ma anlamlar,na gelen bir kelimedir. Bkz: www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi:05/04/2018). Bu çerçevede ögüvenceö anlam,ma gelen sigorta kelimesi ile tekafül kelimesi amaçlar, ve nitelikleri bakım,ndan benzer özellikler ortaya koymaktad,r.

⁴⁰AAOIFI: Faizsiz Bankac,l,k Standartlar,, Çev: Mehmet Odaba , , şak Emin Aktepe, TKBB Yay,n No:2,2012, s.523.

⁴¹BILLAH, Muhammed Masum: *öIslamic Insurance: Its Origins and Developmentö*, Arab Law Quarterly, Volume:13, Issue:4, s.386.

⁴²ASHRAF/KORTBAWI/MRAD, s.139-140; HUSSAIN, Mher Mushtaq/PASHA, Tisman Ahmad: *öConceptual And Operational Differences Between General Takaful And Conventional Insuranceö*, Australian Journal of Business and Management Research Vol.1 No.8, s.24; KHORSHID, Aly Abdul Rahim: *öIslamic Insurance, A Modern Approach with Particular Reference To Western and Islamic Banking"*, Phd Dissertation The University of Leeds Department of Arabic and Middle Eastern Studies April 2001, s.98; FISHER, Omar C./TAYLOR, Dawood: *öProspects for the Evolution of Takaful in the 21st Centuryö*, Proceedings of the Fifth Harvard University Forum on Islamic Finance, Islamic Finance, Dynamics and Development Cambridge, Massachusetts. Center for Middle Eastern Studies, Harvard University, 2000. s.239.

⁴³ASHRAF/ KORTBAWI/MRAD, s.139-140.

Sigortac,l,ka Yeni Bir Yakla ,m: Kat,l,m Sigortac,l, ,

kalan üyeye gerektiğinde yardım yapılacağı, konusunda detaylı bir şekilde bilgilendirilmiş olmaları, gerekir. Bu sayede sistemdeki herbir üyenin zarara sebebiyet veren olayın beklenmeyen olumsuz sonuçlarına karşı, diğer tüm katılımcıların katkılarıyla korunmasını sağlamaktadır.⁴⁴

B. Geleneksel Sigortacı, Katılımcıların, Katılımlı Sigortacı, ,

TTK'nin 1401. maddesindeki tanım ile sigorta sözleşmesinin unsurları, ortaya konulmaya çalışılmıştır.⁴⁵ Bu tanımdan hareketle katılımlı sigortacı, ile geleneksel sigortacı, ; risk değerlendirilmesi ve yönetimi, fon idaresi ve katılımcı, (sigortalı) ile fon yöneticisi (sigortacı) arasındaki ilişkilerden kaynaklanan farklılıklar ihtiva ettiği görülmektedir.⁴⁶

Kavramsal temelde katılımlı sigortacı, , katılımcıların mütekerren garanti sağlaması, temeline dayalı bir koruma sistemi öngörürken; geleneksel sigortacı, , sigortalının ödediği prim karşılığında, gerçekte en zarara ilişkin tazminatın ödenmesi hedef alınmıştır. Katılımlı sigortacı, , nün fikrisel alt yapısını, dini referansları oluştururken; geleneksel sigortacı, , ödenen prim karşılığında belirsizlikten profesyonel risk taşıyıcısına (sigortalıya) aktarımını, ıyla çalışmaktadır. Geleneksel sigortacı, , zarar karşılayacak sigorta şirketi iken; katılımlı sigortanın gruba üye tüm katılımcıları, yardımcıları ve dayanışmalarıyla zarar birlikte üstlenmektedir. Kurum kazancı, geleneksel sigortalının temel güdüsü iken; katılımlı sigortanın küçük kurumlara, kabul edilebilir görülmektedir.⁴⁷ Katılımlı sigortacı, , nda prim ile riskin mübadelesi söz konusu değildir. Dolayısıyla katılımcıların herhangi bir teminat satın alması, gündeme gelmediği gibi, sigortacı, da akdettiği sözleşmelerin karşılığında, bir kapasiteyle hareket etmek zorunda kalmamakta, sadece riskin ortaklaşa paylaşılması, amacıyla bir araya gelen katılımcıların oluşturduğu fonu yönetmektedir.⁴⁸

Katılımlı sigortacı, , nda sigortalı, sermayedarlardan ve yaptıkları işlemlerden kazandı, ücretten oluşan fon ile katılımcılara ait risk fonunu iki farklı hesapta ayrı ayrı yürütmektedir. Sermayedarlardan temin ettiği fon ile katılımcıların sigortacı faaliyetleri dolayısıyla ödemi oldukları, sabit ücretler, şirketin kârını oluşturur. Risk fonundan meydana gelen hasarlar ve diğer masraflar sigortalıların adlarına şirketçe karşılanmakta, fonun fazla vermesi durumunda ise bu fazlalık katılımcılara hisseleri oranında ödenmektedir. Risk fonuna yapılan her türlü katkı ve fonun yapılan tüm tazminat ödemeleri bir tür bakiye olarak kabul görmektedir.⁴⁹ Fonun açık vermesi durumunda, ilk elden katılımcılara gitmek yerine yönetici şirket, daha sonra şirket kurulumunda katılımcılardan tahsil edilmek üzere, fona faizsiz borç sağlamak olarak likidite problemini çözmek ve risk fonunun açığının geçici olarak kapatılmakla mükellef kılınmıştır.⁵⁰

Geleneksel sigorta sözleşmesindeki şirket hissedarları ile sözleşme tarafları olan sigortalı ve sigorta ettirene karşı; katılımlı sigortacı, , nda risk fonunun oluşumuna katkıda bulunan katılımcılar (participants) ile bu fonun yönetiminden sorumlu olan yönetici (sigortacı) şirket ve şirketin sermayedarları, yer almaktadır. Her bir katılımcı, hem sigortalı, hem de diğer katılımcıların zararını giderme hususunda gönüllü olduklarından sigortacıdır. Katılımlı sigortalı, sözleşme mesinde sigortalı, katılımcılarıyla sözleşme akdetmek, katkı primlerini toplamak ve zarara maruz kalan tarafın hasarını gidermek fonksiyonlarını üstlenerek, bir nevi aracı, acente gibi faaliyet göstermektedir.⁵¹ Geleneksel sigorta uygulamalarından farklı olarak katılımcıların, rizikolarının büyüklüğü oranında oluşturdukları fonun kâr ve zararının sorumluluğunu kendileri üstlenmektedir.⁵²

Pfeffer sigortayı; sigortalı olarak adlandırılan bir tarafın, belirli riskleri, sigortacı olarak adlandırılan ve ekonomik kayıpların telafisini öngören diğer taraflara transfer ederek, riskin azaltılması, sağlayan bir mekanizma olarak tanımlamaktadır.⁵³ Geleneksel bakış açısına, ortaya koyduğu olumsuz durumların neden olduğu kayıpların bir havuzdan karşılanması, fikri, slami açıdan da kabul görmektedir. Ancak bilhassa kumar, faiz ve belirsizlik kavramlarından hareketle geleneksel sigortacıyla katılımlı sigortacı, , sistemin işleyiş noktasında da

⁴⁴ FISHER & TAYLOR, s. 237.

⁴⁵ Kanunun gerekçesinde de bu durum, sözleşme esaslı noktaların tespiti için sözleşme kurulmasından yorumlanmasından ve hatta sona ermesinde kadar, uygulanabilir ve mahkemelere önemli kolaylıklar sağlamak amacıyla, temeline dayandırılarak açıklanmıştır. Bkz: <http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-1401/> (Erişim Tarihi 11/07/2018).

⁴⁶ KHAN, Mubbsher Munawar/MOBEEN, Alam Hassan/AHMAD, Naveed/SABEEH, Iqbal Muhammad/ALI, Salmat: Comparative Analysis of Islamic and Prevailing Insurance Practices, International Journal of Business and Social Science Vol. 2, No. 10, June 2011, s. 283.

⁴⁷ MAYSAMI, Ramin Coepeer/KWON W. Jean: An analysis of Islamic Takaful Insurance-a cooperative insurance mechanism, Journal of Insurance Regulation, Volume: 18, Issue:1, s.109.

⁴⁸ HUSSAIN/PASHA, s.25.

⁴⁹ ASHRAF/KORTBAWI/MRAD, s.147.

⁵⁰ ODIERNO, Hassan Scott/KASSIM, Zainal Abidin Mohd: Oversight in Takaful, (Chapter 10) Takaful and Mutual Insurance Alternative Approaches to Managing Risks Washington, The World Bank, s.144.

⁵¹ ODIERNO/KASSIM (Chapter 10), s.143 vd.

⁵² ASHRAF/KORTBAWI/MRAD, s.144-146.

⁵³ PFEFFER, Irving: Insurance and Economic Theory, RD Irwin, for SS Huebner Foundation for Insurance Education, University of Pennsylvania, Homewood, Illinois, 1956, s.53.

ayr, maktad,r⁵⁴.

Risk yönetimi anlam,nda kat,l,m sigortac,l, ,nda belirsizlik ve spekülasyonlara yer verilmezken, fon yönetimi bak,m,ndan da faiz yasa , belirleyici rol oynamaktadır,⁵⁵. Geleneksel sigorta, bir taraf,n di er tarafa nazaran sebepsiz zenginle mesine ya da kay,p ya amas,na neden olacak biçimde, riskin gerçekleşme ti i hallerde ödeme yap,lmas, esas, üzerine kurgulanm, t,r. Tipik bir sigorta sözleşmesinde sigortal,, irket k r,n,n ne ekilde da ,t,laca ,n, ve hangi araçlarla de erlendirilece ini bilmezken; kat,l,m sigortac,l, ,nda taraflara ne ekilde ve oranda k r da ,t,laca , önceden belirlenmi tir. Katk, paylar,n,n ba , olarak kabul edilmesiyle de, sözleşme deki belirsizlik kabul edilebilir hale getirilmi tir⁵⁶.

Son olarak sistemin slami esaslara uygun yönetilmesi nedeniyle fonlar,n,n faiz içeren enstrümanlarda de erlendirilmesi de yasaklanm, t,r⁵⁷.

C. Uluslararası, Uygulama Modelleri

slami sigortac,l, ,n ticarile tirilmesi, farklı bölgelerde ortaya ç,kan çe itli uygulama modelleri ile vücut bulmu tur. Uygulanan modellerin hepsi, slam hukuku kurallar,na göre tasarlanm, sözleşmeler üzerine oturtulmu tur. Yaygın olarak günümüzde *mudarebe*, *vekalet* ve bunlar,n sentezinden olu an *karma* model yap,s, uygulanmaktadır,⁵⁸.

Mudarebe(mudharaba) yöntemi temel olarak, k r ve kayb,n irket ile poliçe sahipleri aras,nda payla ,lmas, esas,na dayanmaktadır. Mudarebe modelinde kat,l,mc,lar fonun sahibi konumunda iken; irket, fonun yönetiminden sorumlu giri imci rolündedir. Masraflar (retakafül, hasar, i letim giderleri vb.) kat,l,mc,lardan toplanan fondan dü üldükten sonra kalan miktar yat,r,ma yönlendirilmektedir. Fonun fazla vermesi durumunda bu fazlal,k, taraflar,n imzalad,klar, bir nevi emek/sermaye ortakl, , olan mudarebe sözleşmesinde belirlenen oranlar do rultusunda payla ,lmaktadır,⁵⁹. Fonun aç,k vermesi halindeyse i letici irket herhangi bir kazanç elde edemezken; irket hissedarlar,n,n, fonun k ra geçtikten sonra poliçe sahiplerinin geri ödemesi ko uluyla, fonda meydana gelen aç, , kapatmak için fona faizsiz borç (karz-, hasen-qard hasan) ⁶⁰ sa lama yükümlülü ü bulunmaktadır,⁶¹.

ikinci model, operatörün kat,l,mc,lar,n vekili/acentesi olarak çal, t, , ve kar ,l, ,nda yönetim ücreti ald, , *vekalet (wakalah)* modelidir. Bu modelde fon yat,r,malar,, yönetim giderleri ve masraflar kat,l,mc,lara aittir. Fondan ilk olarak operatörün ücreti ayr, t,r,lmakta⁶², muhtelif giderler sonras,nda fonun fazlal,k k,sm, yat,r,ma yönlendirilmektedir. Taraflar aras,nda mudarebe sözleşmesi yap,lmad, , için fondan elde edilen k r ya da zarar irkete yans,t,lmamaktadır. Fonun aç,k vermesi durumunda mudarebe modeline benzer ekilde operatörün faizsiz borç verme yükümlülü ü yine bulunmaktadır,⁶³.

Kat,l,mc,larla irket aras,nda vekalet sözleşmesinin yan, s,ra, mudarebe sözleşmesinin de yap,ld, ,, operatörün risk yüklenimi i ler için vekalet ücreti, fonlar,n yat,r,ma yönlendirilip fazla vermesi durumunda ise kâr payla ,m ücreti almas, esas,na dayanan model ise *karma model* olarak adlandır,lmaktadır,⁶⁴.

S,kça kullan,lan bu üç modelin d, ,nda, baz, ülkelere özgü olarak geli tirilmi farklı sigorta modelleri de söz konusudur. Bunlardan birisi, kat,l,mc,lar,n % 100 ba , esas,yla sa lad,klar, katk, primlerinden olu an *vak,f modelidir*. Bu modelin temeli, ba ,ms,z bir tüzel ki ili i bulunan ve kamusal nitelikte bir kurulu gibi faaliyet gösteren bir vak,f yap,lanmas,na dayanmaktadır. Di er modellerden farklı, olarak, kat,l,mc,lar taraf,ndan olu turulan vak,f bünyesindeki fonun mülkiyeti, kat,l,mc,lara de il, vakfa aittir⁶⁵. Dolay,s,yla yönetim modeline ili kin, irket ile yap,lacak anla malar kat,l,mc,lardan ziyade vak,f,la yap,lmaktadır. Operatörün alaca , ücrete göre bu anla ma mudarebe vak,f, vekalet vak,f veya karma vak,f ekillerinde yap,labilmektedir. Masraflar ve tazminat ödemeleri sonras,nda fonun fazla vermesi durumunda, bu fazlal, ,n mülkiyeti vakfa ait olmas,na ra men, kat,l,mc,lara da da ,t,labilmesi mümkündür. Operatörün, fonun k,sa dönemli nakit problemini kar ,lama yükümlülü ü bu model için

⁵⁴ AKTHER, Uddin: Principles of Islamic Finance: Prohibition of Riba, Gharar and Maysir, Munich Personal RePEc Archive, INCEIF, Kuala Lumpur, Malaysia, 13 October 2015, (https://mpr.ub.uni-muenchen.de/67711/1/MPRA_paper_67711.pdf, Eri im Tarihi: 04.06.2018).

⁵⁵ QURESHI, s.280-281.

⁵⁶ ASHRAF/KORTBAWI/MRAD, s. 144.

⁵⁷ QURESHI, s. 285.

⁵⁸ ASLAN, Hakan: Türkiye'de Tekafül (slami Sigorta) uygulamalar,: Problemler ve Çözüm Önerileri, Uluslararası, slam Ekonomisi ve Finans, Ara tırmalar, Dergisi, 2015, Y,l:1, Cilt:1, Say,: 1, s.103; FISHER/TAYLOR, s.239.

⁵⁹ ASHRAF/KORTBAWI/MRAD, s.40.

⁶⁰ Kat,l,m bankac,l, ,n,n temel argümanlar,ndan olan karz-, hasen için bkz: SADR, Seyed Kazem: Qard Hasan Financing In Islamic Banksö, ISRA International Journal of Islamic Finance, 2014 Vol.6 Issue 2, s.7 vd.

⁶¹ QURESHI, s.284.

⁶² Operatörün ücreti, *ö slami Dan, ma Kurulu (Shariah Advisory Board)* taraf,ndan y,ll,k bazda belirlenmekte, ücretlendirme performans ölçütüne göre de erlendirilmektedir. Bkz: HUSSAIN/PASHA, s.24.

⁶³ ODIERNO, Hassan Scott/KASSIM Zainal Abidin Mohd: Trades-offs Takafül (Chapter 6) Takafül and Mutual Insurance Alternative Approaches to Managing Risks Washington, The World Bank 2013, s.84.

⁶⁴ Operatörün standart bir ücretin yan,nda, k r pay,na da dahil olmas, fonun daha iyi yönetilmesi noktas,nda karma modeli, di er iki modele göre daha avantajl, bir hale sokmaktadır. Bkz: ODIERNO/KASSIM (Chapter 6), s.86.

⁶⁵ HUSSAIN/PASHA, s.24.

de söz konudur⁶⁶.

Bilhassa Suudi Arabistan'da izin verilen tek sigorta modeli olan *kooperatif modeli* de bir di er modeldir. Zira ülkede sigorta irketlerinin sadece kooperatif olarak yap,lanmalar,na izin verilmektedir. Bu modelde, toplanan katk, paylar, ve kat,l,mc,lar,n riskleri do rudan kooperatif sigorta irketlerine aktar,lmakta ve fonun mülkiyeti kooperatife ait olmaktadır. Uygulamada ço u kooperatif, vekalet ve karma modeli tercih etmektedir⁶⁷.

D. Uluslararası, Takaful Piyasas,

Uluslararası, terminolojiyle⁶⁸ takaful piyasas,, 1979 y,l,nda kurulan ilk takaful irketinden günümüze 200'den fazla irketin faaliyet gösterdi i, yakla ,k 15 milyar dolarlık hacmi olan ve yüksek büyüme oranlar,n, yakalam, bir pazar haline gelmi tir⁶⁹. Ancak küresel bazda yakla ,k 4,5 trilyon Dolar prim üretiminin varl, , dikkate al,nd, ,nda, takaful piyasas,n, dünya sigorta pazar,nda henüz önemli bir paya sahip olmad, , söylenebilir.

Takaful piyasas, özellikle uluslararası, alanda yeknesak bir yasal alt yap,n,n olmay, ,, yasal ve düzenleyici çerçevenin (ruhsat, sermaye gereksinimi vb. konularda) ülkeden ülkeye ve bölgesel bazda farklı,k arz etmesi nedeniyle geleneksel sigortacı,k kar ,s,nda rekabet gücünü koruyamamaktadır. Bu nedenle özellikle piyasas,n,yo unla t, , Körfez Birli i Konseyi⁷⁰ (Gulf Cooperation Council) üye ülkelerinde, Avrupa Birli i'ndeki ortak pazar/tek pasaport benzeri bir yap,lanma olu turulmas, amaçlanmaktadır. Sigortaya ili kin yanl, kan,, kalifiye i gücü, takaful ürünlerinin çe itlendirilmesi-arz,-fiyatlandır,mas, ve etkin da ,t,m kanallar,n,n kullan,mas, gibi konular da uluslararası, düzeyde çözüm bekleyen sorunlar aras,nda yer almaktadır⁷¹.

Takaful piyasas,, a ,r,l,kl, olarak *Güneydo u Asya Pazar*, (Malezya, Endonezya, Brunei), *Afrika Pazar*, (Sudan, M,s,r, Gambiya, Tunus, Kenya), *Körfez Ülkeleri Pazar*, (Katar, Umman, Bile ik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Kuveyt) ve Türkiye, Ürdün, Sri Lanka, Banglade , Suriye, Pakistan, Yemen gibi ülkelerin yer ald, , *Di er Ülke Pazarlar*, olmak üzere dört büyük pazara bölünmü tür. Takaful piyasas,n,n prim üretiminin yakla ,k % 88'si Körfez Ülkeleri kaynaklı,d,r. Güneydo u Asya ülkelerinin uluslararası, pazardaki pay oran, ise % 6'da seyretmektedir. Sigorta korumas, alt,nda olmayan büyük bir Müslüman nüfusa sahip Afrika, takaful piyasas, bak,m,ndan önemli bir potansiyel bar,nd,rsa da, pazar pay, bak,m,ndan sadece % 4'dük bir orana sahiptir. Ülkemizin de içinde yer ald, , Di er Ülkeler Pazar,ın, pazar büyüklü ü ise kalan %2'ye tekabül etmektedir⁷².

Takaful piyasas,n,n uluslararası, zeminde kar ,la t, , sorunlar,n çözümü, küresel seviyede uygulama birli inin sa lanmas, ve düzenleyici çerçevenin olu turulmas,n, teminen, çe itli uluslararası, kurulu lar,n çal, malar, da önem arz etmektedir.

slami finansal hizmetler kapsam,nda faaliyet gösteren kurulu lara ve finans sektörüne yönelik slami kurallar çerçevesinde muhasebe, yönetim, denetim ve etik standartlar,n, haz,rlayan, k r amac, gütmeyen bir kurulu olan AAOIFI (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions- slami Finans Kurumlar,n,n Muhasebe Ve Denetim Örgütü)⁷³ bu kurulu lar,n ba ,nda yer almaktadır. Bankac,l,k, sigortacı,k ve sermaye piyasalar, ba lam,nda düzenleyici ve denetleyici otoriteler için standartlar geli tiren *İFSB* (Islamic Financial Services Board- slami Finansal Hizmetler Kurulu)⁷⁴; slami derecelendirme kurumu olan *IIRA* (Islamic International Rating Agency)⁷⁵ ve *IDB* (Islam,c Development Bank- slami Kalk,nma Bankas,) de önemli di er uluslararası, kurulu lardandır.

Uluslararası, pazar,, hukuki farklı,l,klar, ve sigorta uygulama modellerini daha iyi alg,layabilmek için bilhassa Güneydo u Asya ve Körfez Ülkeleri Pazar, ile bu pazardaki öncü ülkelerin uygulamalar,n,n kapsaml, ekilde incelenmesi gerekir. Ancak çal, mam,z,n içeri i ve kapsam, böyle bir de erlendirmeye uygun olmad, ,ndan, bu ba l,k alt,nda daha ayrınt,l, bir incelemeye yer verilmesi uygun görülmemi tir.

⁶⁶KHAN/MOBEEN/AHMAD/SABEEH/ALI, s.283.

⁶⁷ ALGHAMDI, Sarah: *öThe Saudi T awuni Insurance Model: Concerns about Compatibility with Islamic law in Accomodating öRisköö*, A thesis submitted in conformity with the requirements for the degree of Master of Laws Faculty of Law University of Toronto, 2013, s.97.

⁶⁸Bu ba l,k alt,nda, uluslararası, terminolojiye uygun ekilde *ötakafulö* kelimesi tercih edilmi tir.

⁶⁹BHATTY, Ajmal: *öThe Growing Importance Of Takaful Insuranceö* Asia Regional Seminar organized by OECD and Bank Negara Malaysia under the sponsorship of the Government of Japan, Kuala Lumpur, 23-24 Sept. 2010, <http://www.oecd.org/finance/insurance/46116115.pdf>, (Eri im Tarihi: 12/06/2018); Milliman Research Report: Global Takaful Report, Market Trends in family and general Takaful, July 2017, s.2, <http://www.milliman.com/uploadedFiles/insight/2017/Takaful-2017-full-report.pdf> (Eri im Tarihi: 11/06/2018).

⁷⁰Bkz: <http://www.mfa.gov.tr/korfez-arap-ulkeleri-isbirligi-konsevi.tr.mfa>, (Eri im Tarihi:07/06/2018).

⁷¹ASHRAF/KORTBAWI/MRAD, s.156-157; ODIERNO, Hassan Scott/KASSIM, Zainal Abidin Mohdand/GONULAL Serap O uz: *öChallenges for Takaful Going Forwardö*, (Chapter 9) Takaful and Mutual Insurance Alternative Approaches to Managing Risks, Washington, The World Bank 2013, s.129.

⁷²Takaful piyasas,na ili kin derinlemesine ekonomik analiz, ülke sigortal,l,k oranlar,, geleneksel sigorta verileri ile takaful verilerinin kar ,la t,r,mas, vb. konularda ayrınt,l, bilgi için bkz: Milliman Research Report ve Global Islamic Finance Report 2016, Islamic Financial Policy: The Dynamics Of Takaful Market, Growth Beyond 2016, s.279 vd. http://www.gifr.net/gifr2016/ch_09.pdf (Eri im Tarihi: 13/06/2018).

⁷³Bkz: <http://aaoifi.com/about-aaoifi/?lang=en> (Eri im Tarihi: 13/06/2018). DO AN, s.56.

⁷⁴Bkz: <https://www.ifs.org/background.php> (Eri im Tarihi: 13/06/2018). DO AN, s.57-58.

⁷⁵IIRA, slam Kalk,nma Bankas,ın, bir alt yap, kurulu u olarak, a ,r,l,kl, ekilde slam birli i Te kilat, üye ülkeleri nezdinde, sermaye piyasas, odaklı, faaliyet gösteren ba ,m,sz bir derecelendirme kurulu udur. Bkz: <http://iirating.com/corprofile.aspx> (Eri im Tarihi: 13/06/2018).

IV. ÜLKEM ZDE KATILIM S GORTACILI I

Ülkemizde sigorta hukukunun sözleşme hukuku bakımında temel kaynağı, 6102 sayılı, TTK'nin altıncı kitabı, olmaktadır. Sektörün teknik ve idari anlamda düzenlenmesi, sigorta şirketlerinin kuruluşlarından tasfiyelerine kadar geçen süreçteki tüm hususlar ise 5684 sayılı, Sigortacılar Kanunu (SK) çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

TTK'nin 1401. maddesi kapsamında sigorta sözleşmesi; *öSigorta sözleşmesi, sigortacı, n, n bir prim kar, l, ,nda, ki inin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiren sözleşme* şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan anlaşılacağı üzere sigorta sözleşmesi, geleneksel sigortacılar prensipleri temelinde sigorta ettirenin ödeyeceği belirli bir prim karşılığında, sigortacıya örisk transferi esasına dayanan tam iki taraflı bir sözleşme şeklindedir.⁷⁶

Öte yandan mezkur Kanununun 1402. maddesinde, *öBirden çok kişinin birleştikleri, içlerinden herhangi birinin, belli bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda doğacak zararları, tazmin etmeyi borçlanmalar, kar, l,kl, sigortacı, r. Kar, l,kl, sigorta faaliyeti ancak kooperatif şirketi şeklinde yürütülebilir.* hükmüne yer verilmiştir. 5684 sayılı, SK'nin *öSigorta şirketlerinin ve reasürans şirketlerinin kuruluşu uo kenar bakımından, 3. maddesinde de öTürkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulması, arttırılarak düzenlenmesi* yer almaktadır. Böylelikle TTK'deki kar, l,kl, sigorta faaliyetinin ancak kooperatif şirket şeklinde yürütülebileceğine ilişkin düzenleme karşılığında, SK'de de, sigorta ve reasürans şirketlerinin kooperatif şirket şeklinde kurulabilmesine izin verilmiştir.⁷⁷

Kar, l,kl, sigorta, en genel anlamıyla, aynı sahada ticari faaliyette bulunan grup üyelerinin, birbirlerinin sigortacı olması ve herhangi bir hasar durumunda, her bir üyenin katkıyla oluştuğu fonun, hasar karşılığında kullanılması esasına dayanan özel bir sigorta sözleşmesinin⁷⁷ uygulamasıdır. Kar, l,kl, sigortanın temel karakteristiği ini ortaya koyan *ökar, l,kl, kö* (mutuality); ortak menfaatleri için, sigorta fonuna prim ödemek suretiyle katkı sağlayanlar, gerek sigortacı faaliyeti sonucunda oluşan ihtiyaç fazlasından pay alabilme gerekse hasar bedelini temin edebilme hakkına sahip olmaları, ifade etmektedir. Kar, l,kl, kö, sigorta fonuna katkı sağlayanlar ile hissedarlar, aynı oldu u, başka bir ifadeyle, prim ödeyenlerin hissedar, hissedarlar, n da prim ödeyen kişiler oldu u birlikteliklerde esastır. Bu temel ilke sağlandığı sürece, ortaya konan yapılanmanın ekli önemli de ildir. Nitekim ülkemizde sigortacı faaliyeleri bakımından bu yapı, n *ökooperatif* şeklinde olması tercih edilmiştir.⁷⁸

Kar, l,kl, sigorta şirketlerinin mantığına, hasar ödemeleri, işletme maliyetleri ve diğer giderler karşılığında, kalan kâr ve kar, l,klar, kural olarak üye poliçe sahiplerine ait olmaktadır. Ancak genellikle poliçe sahipleri, kısa dönem kâr hedeflerinden ziyade, düşük primlerle daha kapsamlı ve kaliteli hizmet alabilmeye yönelik uzun vadeli hedeflere yönelmektedir. Bu nedenle elde edilen kâr, n üyelere dağıtılmamasından ziyade, ileride meydana gelmesi muhtemel hasarlar için karşılık olarak tutulması sonucunda olmaktadır.⁷⁹

Genel hatlarıyla yukarıda açıklanmaya çalıştığımız kat, l, m sigortacılar, n da da, risk transferinden ziyade sigortalıların açtığından bir risk paylaşımı, yöntemi söz konusu olmaktan ve sigorta şirketleri riski transfer alanından ziyade, riski yöneten konumunda (operatör) bulunmaktadır. Risk havuzunun fazla veya az vermesi, doğrudan sigortalıların sorumluluğundadır. İhtisacı şirketin, uygulanan modele göre farklılık göstermekle birlikte tek sorumluluğu, havuzun az vermesi durumunda fona faizsiz likidite imkanı sağlanarak (karz-, hasen) sisteme ilişkinlik kazandırılmaktadır. İhtisacı döneminde fonda oluşan pozitif artış, başka bir deyişle, şirketin temin ettiği bu likiditeyi geri alma hakkına sahip oldu undan, şirketin fona katkı sağlama süreli para tedarikinin risk transferi olarak değerlendirilmesi de olasıdır. Bu yönüyle kat, l, m sigortacılar, n, TTK'nin 1402. maddesinde ifadesini bulan sosyal ve ekonomik olarak dayanılmaz, ma halinde karşılaşılan risklere yönelik ortaklaşa ve karşılıklı olarak güvence sağlanması, n hedeflendiği için kar, l,kl, sigorta ihtisacılar, n son derece uyumlu yapılanmaktadır. Ancak sigortacılar mevzuatımız kapsamında belirtildiği üzere, kar, l,kl, sigortacılar faaliyeterinin münhasıran ortaklar, n ekonomik menfaatlerini koruyup, kollamak ve güçlendirmek amacıyla kurulan, bu amaç çerçevesinde de ortaklar, arasından yardım, ma, dayanılmaz ve kefâlet fonksiyonları, n, ökar, l,kl, kö prensibi bakımından hayata geçiren kooperatif ortaklıklar, tarafından yürütülmesine izin verilmektedir.

Kat, l, m sigortacılar, n, n ilkin mevzuatımızdaki temel düzenleme fonksiyonuna sahip *öKat, l, m Sigortacılar, , Çal, ma Usul ve Esaslar, Hakkında Yönetmelik* kapsamında, kat, l, m sigortacılar, n, faaliyeterinin yürütülmesi için

⁷⁶KENDER, s.234-235.

⁷⁷Milli Reasürans T.A.Ş., Açıklamalı, Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü, Haziran 2004, s. 184.

⁷⁸Bkz: DEM RC, Serdar: *öSigorta Kooperatifçiliği: Türkiye Uygulaması*, ö nönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.1 2018, Cilt 9, Sayı 1, s.396 vd. (Kooperatif).

⁷⁹Kar, l,kl, sigortacılar modeline yönelik yasa koyucunun ülkemiz için tercih ettiği kooperatif yapılanmasında da; 1163 sayılı, Kooperatifler Kanunu md. 38 kapsamında, ana sözleşmelerinde hüküm bulunmak kaydıyla, olumlu gider farkı (kâr) ortaklar arasında paylaşılması, n izin verilmiştir. Ancak, kooperatiflerin sermaye yapısının diğer sermaye şirketlerine nazaran farklılık arz etmesi ve kar, l,kl, sigorta şirketlerinin genel çalışmaları, dahilinde kâr dağıtımından ziyade, Kooperatifler Kanununun *öAnasözlemede aksine hüküm bulunmadığı takdirde ortaklarla yapılan muamelelerden bir yıl, k faaliyet sonunda elde edilen hasılları, n tamam, gelir gider farkı, olarak kooperatifin yedek akçelerine eklenir.* hükmünü amir md. 38/f.1 gereğince, elde edilen kâr, n yedek akçelere eklenmesi tercih edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: ÖZMEN, Kemal: Kooperatifler, 3. Basım, İstanbul 2014, s. 78; ÜSTÜN, Yusuf/MUH T T N, Ayd.: Kooperatifler Hukuku, Ankara, 2017, s.130. *Sigortacılar, n Yeni Bir Yaklaşım: Kat, l, m Sigortacılar, n*

ökar ,l,kl,l,kö esas,na ba lanmam, ve bu temelde faaliyet göstermek zorunda olan sigorta kooperatifleri ile s,n,rland,r,lmam, t,r. Kald, ki Sigortac,l,k Kanunu'nda, kooperatif yap,lanmas, kapsam,nda ikili bir sistem kabul edilmi ve üyeleri veya üyeleri d, ,ndakilerle sigorta sözleşmesi yapmak üzere kooperatiflerin adeta halka kapalı, ya da açık ekilde kurulabilmeleri öngörümü tür. Bu düzenleme kar ,s,nda, sadece ortaklar, ile sigorta sözleşmesi akdedebilen kooperatifleri *ö halka kapalı,ö*, ortaklar, d, ,ndaki ki ilerle de sigorta sözleşmesi akdedebilen kooperatifleri ise *ö halka açık,ö* kooperatif olarak tan,mılamak yanlı, olmayacaktır. Mezkur Kanun kapsam,nda⁸⁰ kar ,l,kl, sigortac,l,k, sadece üyeleri ile sigorta sözleşmesi yapan kooperatifler için zorunlu k,l,nm, , halka açık kooperatifler bak,m,ndan bu yönde bir zorunluluk öngörülmemi tir⁸¹. Her ne kadar uluslararası, literatürde takafulün i leyi mekanizmas,n,n kar ,l,kl, sigortac,l,k zeminine dayandı, ,na yönelik fikir birli i bulunsa da; ölkemizde kat,l,m sigortac,l, ,n,n geleneksel sigorta irketleri taraf,ndan da yürütülebilmesinin kabulü son derece isabetli olmu tur. Zira aksi, ölkemizde kat,l,m sigortac,l, , sisteminin ölü do mas,na sebebiyet verecek bir tercih olacaktır. Nitekim sigorta kooperatifi olarak ölkemizde daha önce üç irket faaliyet göstermekteyken, günümüzde bu sayı, bilhassa mevzuat noktas,ndaki s,k,nt,lar nedeniyle sadece bire inmi tir⁸². Bu nedenlerle kat,l,m sigortac,l, ,n,n kapsam,, zaten sorunlu bir i leyi yap,s,na sahip kooperatif sigortac,l, , ve bu alanda faaliyet gösteren (imdilik) tek bir sigorta irketiyle daralt,lmam, t,r.

Yönetmeli in öAmaç ve kapsamö kenar ba l,kl, 1. maddesinin üçüncü f,kras,nda, *öBu Yönetmelik, Türkiye'de kat,l,m sigortac,l, , alan,nda faaliyet gösteren sigorta irketleri ile kat,l,m sigortac,l, , sistemine dahil gerçek ve tüzel ki ileri kapsar.ö* hükmüne yer verilmi tir. Mezkur Yönetmeli in öTan,mılaröa ili kin 3 maddesinin f.1/(l) bendinde de; *ö irket: Sigorta sözleşmelerinin haz,rlanması,, katkı, primlerinin toplanması,, tazminatlar,n ödenmesi ve sigortayla ilgili di er teknik ve yasal i lemleri yapmakla yükümlü olan, 5684 say,l, Sigortac,l,k Kanununa uygun olarak kurulmu ve bu Yönetmelik ile belirlenen kat,l,m sigortac,l, , esaslar,na göre faaliyet gösteren sigorta irketiniö* ifade eder, denmi tir. 5684 say,l, Sigortac,l,k Kanunu'nda ise sigorta irketi, Türkiye'de kurulmu sigorta irketi ile yurt d, ,nda kurulmu sigorta irketinin Türkiye'deki te kilât,n, (md. 2/f.1 b.p) kar ,layacak ekilde tan,mılanm, t,r. Ayr,ca yukarı,da belirtildi i üzere mezkur Kanun'un 3. maddesinde *öTürkiye'de faaliyet gösterecek sigorta irketleri ile reasürans irketlerinin anonim irket veya kooperatif ekinde kurulması, artt,r.ö* kuralı, yer almaktadır. Tüm bu düzenlemeler kar ,s,nda; Türkiye'de anonim irket veya gerek kar ,l,kl,l,k esas,na dayalı, olan halka kapalı, gerekse kar ,l,kl,l,k esas, zorunlu olmayan halka açık bir sigorta kooperatifi ekinde kurulan ya da yurt d, ,nda kurulmu sigorta irketinin öngörülen esaslara uyan Türkiye'deki ubesinin, Yönetmeli in öngördü ü di er esaslara uygun olmas, art,yla kat,l,m sigortac,l, , faaliyetinde bulunması, imkan dahilindedir. Mevcut hükümler kapsam,nda, kat,l,m sigortac,l, , ile geleneksel sigortac,l, ,n münferit ruhsatlara sahip irketler taraf,ndan yürütülmesi art ko ulmayarak, isabetli bir tercihle tek ruhsat alt,nda her iki tür sigortac,l,k faaliyetinin de yürütülebilmesine olanak tan,nm, t,r.

Sistemin i leyi i noktas,nda uluslararası, uygulamaya paralel ekilde Yönetmeli in 6. maddesi kapsam,nda, irketin kat,l,mc,lar,n katkı,lar,ndan olu an risk fonu⁸³ ile sermayedarlar,n,n/üyelerinin fonunu ayrı, yönetmesi öngörümü tür. Benzer ekilde kat,l,m sigortac,l, , faaliyetinde bulunacak kooperatif irketleri de, üyeleri d, ,ndakilere sigortac,l,k hizmeti sunmaları, durumunda, kat,l,mc,lar,n katkı,lar,ndan olu an risk fonu ile kooperatif üyelerinin hesapları,n, ayrı, yönetmekle yükümlü k,l,nm, t,r.

Yönetmeli in 8. maddesi çerçevesinde de, kat,l,m sigortac,l, , faaliyetinde bulunan irketlerin yapı,klar, faaliyetlerin slami esaslara, kat,l,m sigortac,l, , ile kat,l,m finans ilkelerine uygunlu unun sa lanması, ve takibi maksad,yla, organizasyon yap,s, içerisinde irket bünyesinde yönetim kuruluna ba l, olarak dan, ma komitesi olu turması, ya da bahse konu faaliyetin irket yönetim kuruluna raporlama yapma art,yla d, ar,dan hizmet al,m, ile gerçekle tirilmesi hüküm alt,na al,nm, t,r.

⁸⁰ *ö(3) Üyeleri d, ,ndaki ki ilerle sigorta sözleşmesi yapmayan kooperatif ekinde kurulan sigorta irketleri ve reasürans irketlerinin;*

a) Mütüel (kar ,l,kl,) sigortac,l,k yapması,,

b) Ortak say,s,n,n ikiyüzden az olmaması,,

c) Yöneticilerine herhangi bir ayrı,cal,k vermemesi, zorunludur.

⁸¹ ULA , s. 12.

⁸² Bu irketlerden ilki olan S.S. Kuru Sigorta Kooperatifi, mütüel sigortac,l,k yapmak üzere Kas,m 2011'de kurulmu ve May,s 2011'de faaliyete ba lam, t,r. Ancak 2016 y,l,nda, Hazine Müste arlı, , Sigortac,l,k Genel Müdürlü ü ile Gümrük ve Ticaret Bakanlı, , Kooperatifçilik Genel Müdürlü ünün kontrolü alt,nda kooperatifin anonim irkete dönü türülmesi i lemine ba lanm, ve 5 Aralı,k 2017 tarihinde toplanan ortaklar genel kurulu Kuru Sigorta Kooperatifini, Kuru Sigorta A. öye dönü türmü tür. İkinci sigorta kooperatifi niteli indeki S.S. Do a Sigorta Kooperatifi ise 06.02.2014'te faaliyet ruhsatı, alm, , o da yak,n bir tarihte anonim irket yap,lanması,n, tercih etmi tir. H ilihaz,rda tek kar ,l,kl, sigorta irketi olarak faaliyet gösteren S.S. Atlas Sigorta Kooperatifi ise gerekli izinleri al,p, 19 Mart 2015 tarihinde Ana Sözleşmesini Ticaret Sicil Gazetesinde yay,nlayarak kurulu i lemlerini tamamlam, ve üçüncü sigorta kooperatifi olarak faaliyete ba lam, t,r. İlgili irketlerin hangi alanda faaliyet ruhsatları,n,n oldu u ve ruhsat tarihleri ile ilgili detaylı, bilgi için bkz: <https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Sirketler>, Eri im Tarihi:06/03/2017).

⁸³ Yönetmelik kapsam,nda risk fonu; ortak risk payla ,m, ve dayan, ma esasları, do rultusunda, kat,l,mc,lar,n kendi risklerinin ve di er kat,l,mc,lar,n risklerinin kar ,lanması, için ödedikleri katkı, primleri ile bunlardan kaynaklanan gelirlerin biriktirilmesi ve tazminat ve/veya birikim ödemeleri ile yasal yükümlülükler de dahil olmak üzere yap,lan harcama ve giderlerin kar ,lanması, için olu turulan fon, olarak tan,mılanm, t,r (md. 2/e-j).

Risk fonunun devamlı, n sa lanmas,, borç ihtiyac, olmaks,z,n fonun sa l,kl, ekilde yönetilmesi ve ürünlerin do ru fiyatlandırılması, n sa lanmas, gibi hususlar ba ta olmak üzere, fon yönetim modelleri noktasında mevzuat,m,zda zorunlu bir sistem öngörülmemi tir. Yönetmeli in 4. maddesinin ikinci fıkras, kapsam,nda, tercih edilen modellerden hangisinin kullanılacağı, n,n sigorta sözleşmesinde açıkça belirtilmi olmas, kaydıyla;

- irketin, risk fonunun yönetimi ile sigortayla ilgili di er teknik ve yasal i lemler kar l, ,nda vekâlet ücreti ald, , *vekâlet yönetim modeli*,
- irketin, risk fonunun yönetimi ile sigortayla ilgili di er teknik ve yasal i lemleri kar l, ,nda ald, , yönetim ücretinin emek-sermaye ortaklı, , çerçevesinde k r payla m, esas,na göre belirlendi i *mudarebe yönetim modeli*,
- irketin risk fonu yönetimi ile sigortayla ilgili di er teknik ve yasal i lemler kar l, ,nda vekalet ücreti ald, ,, teknik k r,n tamam,n,n kat,l,mc,lara da t,ld, , fakat yat,r,m k r,n,n kat,l,mc, ile irket aras,nda önceden belirlenmi bir oran üzerinden payla ld, , vekâlet/mudarebe karmas, (*hibrit*) *yönetim modeli* veya
- Dan, ma komitesinin onaylayacağı, *ba ka bir model* çerçevesinde faaliyette bulunabilmesine izin verilmi tir.

Tercih edilen yönetim modelinden ba ms,z olarak risk fonunun yasal ve idari yükümlülüklerini yerine getirme hususunda yetersiz kalması, ve al,nan reasürans veya kat,l,m reasürans, korumas,n,n tatmin edici olmamas, halinde, uluslararası uygulamalara paralel ekilde irketin ya anan aç, ,, ilerleyen dönemlerde fonda olu an pozitif bakiyeden geri alması, olana yla, likidite sağlamak (karz,-hassen) suretiyle kapatması,, an,lan Yönetmeli in 5. maddesi kapsam,nda zorunlu hale getirilmi tir⁸⁴.

Kat,l,m sigortacı,l, , ba lam,nda da, kooperatif sigortacı,l, ,nda oldu u gibi⁸⁵ akdedilen sözleşmelerde, Sigorta Sözle melerinde Bilgilendirmeye li kin Yönetmelik⁸⁶ uygulanması,, bilgilendirme formlar,n,n gere i gibi hazırlanması, ve sigortal,lara sistemin i leyi inin aç,k ve net bir ekilde izah edilmesi son derece önem ta ,maktadı,r⁸⁷. Bu kapsamda Yönetmeli in 9. maddesinde, kat,l,m sigortacı,l, ,n,n tan,m,, prensipleri, farkları,, irket tarafından uygulanan model gibi açıklay,c, bilgiler ile Yönetmelikte belirtilen tüm hususlar,n, irketlerin internet sitelerinde müstakil bir ba lık altında yayımlanması, zorunlu kılınm, t,r. Buna ilaveten kat,l,mc,lar,n do ru ve eksiksiz bilgilendirilmesi ile kat,l,mc,lar,n kat,l,m sigortacı,l, , ürünü satın ald, ,n,n fark,nda olması,n, teminen, irketlerin, sigorta bilgilendirme formunu ve sigorta sözleşmesini belirlenen usul ve esaslara göre hazırlamaları, art kılınm, t,r. Nitekim irketin tercih edeceği yönetim modellerine ba l, kalarak mudarebe modelinde payla m oran,na ve/veya vekalet modelindeki vekalet ücretine ili kin bilgilerin irketin internet sitesinde veya bilgilendirme formlar,nda duyurulması,n, öngören 4. madde de oldu u gibi, Yönetmelik kapsam,nda muhtelif hususlarda yönetim modellerine ili kin özellikle vurgu yapılm, t,r.

Kat,l,m sigortacı,l, ,na ili kin, Hazine Müste arlı, , tarafından bahse konu hususlar dahilinde Yönetmeli i tamamlay,c, nitelikte bir de genelge yayımlanm, t,r. Kat,l,m Sigortacı,l, ,n,n Uygulanması,na li kin 2017/22 sayılı Genelge'de, bilhassa Sigorta Sözle melerinde Bilgilendirmeye li kin Yönetmelik kapsam,nda sigortal,lara verilecek bilgilendirme formlar,n,n içeri i ile tercih edilen modeller, al,nan ücretler, dan, ma kurulları,, kat,l,m sigortacı,l, ,n,n özellikleri ve geleneksel sigortadan farklılıklar, gibi konularda sigortal,lara aydınlatma ve effal, , sağlamak maksadıyla, irketlerin internet sitelerine yönelik düzenleyici hükümlere yer verilmi tir⁸⁸.

Türkiye Sigorta Birli i istatistiklerine göre, ülkemizde 01.01.2018-31.05.2018 tarihleri aras,nda aktif olarak kat,l,m sigortacı,l, , alan,nda sigorta sözleşmesi akdeden 8 irket bulunmaktadır. Bu irketlerin 4ü hayat d, ,, di er 4ü de hayat ve emeklilik bran ,nda faaliyet göstermektedir. Ülkemizin kooperatif irket niteli indeki ve kar l,kl,l,k esas,na göre çalış, an tek sigorta irketinin ise kat,l,m sigortacı,l, , konusunda henüz bir giri imi bulunmamaktadır⁸⁹.

⁸⁴ irket tarafından sağlanan likitide imkân, kar l, ,nda geri alınacak tutar,n, dan, ma komitesinin onay, ile belirlenen araç ve yöntemler ile de erlendirilerek tespit edilebilece i ve Sigortacı,l,k Kanununun 20. maddesi kapsam,nda irket mali bünyesinin güçlendirilmesine ili kin tedbirlerin risk fonu için de uygulanacağı, Yönetmeli e konu edilmi tir (md. 5/f.2-4).

⁸⁵ Nitekim kooperatif sigorta sözleşmelerinde ço u sigortal,, sözleşme dönemi boyunca risk gerçekleşmezse, bir kooperatif orta , oldukları,n,n bilincine dahi varmamaktadır. Ayr,nt,l, bilgi için bkz: DEM RC , (*Kooperatif*), s.15.

⁸⁶ Bkz: 28.10.2017 Tarih ve 26684 sayılı, Resmi Gazete.

⁸⁷ ÖZDAMAR, Mehmet: Sigortacı,n,n Sözle me Öncesi Aydınlatma Yükümlülü ü, Ankara 2009, s.128,171 vd.; ÖZDAMAR, Mehmet: öSigortacı,n,n Sözle menin Kurulması,ndan Sonraki Aydınlatma Yükümlülü ü, Prof. Dr. F,rat Öztan'ın Arma an, C.II, Ankara 2010, s.1677 vd.; DEM RC , Serdar: öSigorta Sözle melerinde Sözle me Öncesi Bilgilendirme Problemi, TSEY Sigorta Ara tırmaları, Dergisi, Aralık 2010, Say, 7, s.7 vd.(*Bilgilendirme*).

⁸⁸ https://www.tsb.org.tr/images/Documents/Katilim-Sigortaciliginin-uygulanmasina-iliskin_genelge.pdf (Eri m Tarihi: 15/07/2018).

⁸⁹ *Bereket Sigorta A. ., Neova Sigorta A. ., Do a Sigorta A. . ve Ziraat Sigorta A. . hayat d, ,, Bereket Emeklilik ve Hayat A. ., Kat,l,m Emeklilik ve Hayat A. ., Vak,f Emeklilik ve Hayat A. . ile Ziraat Emeklilik ve Hayat A. . de hayat ve emeklilik bran lar,nda kat,l,m sigortacı,l, , faaliyetlerini sürdürmektedir. Kat,l,m sigortacı,l, ,n,n genel teorisinin ve beklenen aksine, S.S. Atlas Kar l,kl, Sigorta Kooperatifi ise kat,l,m sigortacı,l, , konusunda faaliyette bulunmamaktadır. Ayr,nt,l, bilgi için bkz: <https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909> (Eri m Tarihi:15/07/2018). Sektörde kat,l,m sigortacı,l, ,na ili kin öncü ilk irket Neova Sigorta A. . olmu tur. 2009 sonunda aktif olarak faaliyete geçen irket, sigortacı,l,k faaliyetlerini kapsayan teknik i lemlerde ücretli vekâlet, yat,r,m faaliyetlerini içeren mali i lemlerde ise mudarebe modelini benimsemi tir. irketin internet sitesinde, kat,l,m sigortacı,l, , uygulamaları,na ili kin ilgili mevzuat hükümlerini kar layan detaylı, *Sigortacı,l,ka Yeni Bir Yakla m: Kat,l,m Sigortacı,l, ,**

Bahse konu dönemde, kat,l,m sigortac,l, ,n,n toplam prim üretimi yakla ,k 742 milyar TL olarak gerçekleşti mi tir. Ayn, dönemde geleneksel yurt içi sigorta prim üretimi ise 23,5 trilyon TL'yi bulmu tur. Güncel veriler dahilinde, uluslararası, takafül piyasas,nda oldu u gibi ülkemizde de kat,l,m sigortac,l, ,n,n toplam sigorta prim üretiminin küçük bir k,sm,na (yakla ,k %3) denk geldi i görülmektedir⁹⁰.

Mevcut tablo kar ,s,nda, kat,l,m sigortac,l, ,n,n gerek yasal düzenleme gerek pazar pay, ve prim üretim hacmi bak,m,ndan emekleme a ,mas,nda oldu unu söylemek kanaatimizce yanl, olmayacaktır.

V. SONUÇ

slam toplamlar,ndaki ekonomik iyile meye ve slami ö retiyeye uygun finansal ürünlere duyulan ihtiyaçtaki art, la orant,l, ekilde, slami finansal hizmetler günün artlar,na uygun ekilde yeniden yorumlanmaya ba lam, t,r. Bu süreçte, kat,l,m bankac,l, , kadar büyük paya sahip olmasa da kat,l,m sigortac,l, , da yerini alm, t,r. Zira bireyleri tehdit eden olumsuz durumlar,n neden oldu u kay,plar,n bir fon havuzundan kar ,lanmas,na hizmet eden sigortan,n, slam mant, ,na ayk,r, olmad, , slam hukukçular, taraf,ndan ittifakla kabul görmektedir.

Geleneksel sigorta ürünlerinin slami ö retiyeye ba da mayan faiz ve belirsizlik unsuru, kat,l,m sigortac,l, ,nda geli tirilen farklı, uygulama modelleri ile a ,lmaya çal, lmaktadır. Geleneksel sigortac,l,k, sigortac,ya ö denen prim kar ,l, ,nda, sigortal,lar,nn finansal kayba neden olacak bir belirsizli i (riski) profesyonel anlamda bir risk ta ,y,c,s,na (sigortac,ya) aktarma mant, ,na dayanmaktadır. Kat,l,m sigortac,l, ,nda ise kat,l,mc,lar,n mü tereken garanti sa lamas, temeline dayal, bir slami finansal koruma sistemi ö ngörölmü tür.

Klasik sigortac,l, ,n k r hedefinden ziyade; kar ,l,kl, yard,m, i birli i, dayan, ma ve karde lik ilkeleri kat,l,m sigortac,l, ,n,n fikirsiz alt yap,s,n, olu turmu tur. slami sigortac,l, ,n ticarile tirilmesi ise slam hukuku kurallar,na göre tasarlanm, farklı, uygulama modelleri içeren sözleşmelerle vücut bulmu tur.

Uluslararası, terminolisiyle takafül piyasas,n,n temeli körfez ülkelerinde at,lm, ve Güneydo u Asya ülkelerinin bir k,s,m,nda da önemli bir pazar olu mu tur. Ülkemizde ise konuya ili kin düzenleyici alt yap, *ö Kat,l,m Sigortac,l, , Çal, ma Usul ve Esaslar, Hakk,nda Yönetmelik* ile tesis edilmi tir. Yönetmelik genelinde uluslararası, uygulamalarla uyumlu ekilde slami sigortac,l, ,n geleneksel ilkelerine ba l, kal,nm, t,r. Ancak klasik takafül uygulamas,n,n i leyi mekanizmas, kar ,l,kl,l,k esas,na dayansa da, ülkemizde bu yönde bir zorlama hükme yer verilmemi tir. Yönetmeli in yürürlü e girmesinden bu yana geçen k,sa süre zarf,nda, kat,l,m sigortac,l, ,n,n toplam sigorta prim üretimindeki pay, çok da kötü bir tablo sergilememektedir.

Kat,l,m sigortac,l, , her ne kadar baz, dini hassasiyetleri olan ki iler bak,m,ndan ön planda tutulmu olsa da, sistemin sa l,kl, bir alt yap,ya kavu turulmas,, ürün çe itlili inin art,r,lmas,, prim maliyetlerinin a a ,ya çekilmesi ve sunulan teminatlar,n geni letilmesi, di er sigortal,lar bak,m,ndan da önemli bir potansiyel te kil edecektir. Bu nedenle kanaatimizce kat,l,m sigortac,l, ,n, s,rf belirli bir grubun ihtiyaçlar,na cevap veren alternatif bir uygulama olarak de erlendirmek yerine, sistemin geneli içinde di er sigorta ürünlerini kapsayan, zenginle tiren bir model olarak alg,lamak daha isabetli olacaktır. Ancak bunun için, kat,l,m sigortac,l, ,n,n geleneksel sigortac,l,ktan farklı,lklar, noktas,nda sigortal,lar,n bilgilendirilmesi, sigorta irketlerinin ö ngörölen yükümlülüklerini yerine getirmesi ve denetim mekanizmalar,n,n titizlikle i letilmesi büyük önemi haizdir. Bu sayede kooperatif sigortac,l, ,nda ya an,lan benzer hayal k,r,kl,klar,n,n önüne geçilerek, sisteme entegre olmu , bütünlüyci yeni bir modelin ihdas, mümkün hale gelebilecektir.

KAYNAKÇA

- AAOIFI: Faizsiz Bankac,l,k Standartlar,, Çev: Mehmet Odaba ,, şhak Emin Aktepe, TKBB Yay,n No:2, 2012.
- AKTHER, Uddin: Principles of Islamic Finance, Prohibition of Riba, Gharar and Maysir, Munich Personal RePEc Archive, INCEIF, Kuala Lumpur, Malaysia, 13 October. 2015, (https://mpra.ub.uni-muenchen.de/67711/1/MPRA_paper_67711.pdf).
- ALGHAMDI, Sarah: *öThe Saudi Tawun Insurance Model: Concerns about Compatibility with Islamic law in Accomodating öRiskö*, A thesis submitted in conformity with the requirements for the degree of Master of Laws Faculty of Law University of Toronto, 2013.
- ASHRAF, Mamoon/KORTBAWI, Michael/MRAD, Rima: *öTakafül and conventioanl insurance: a comparative overviewö*, Islamic Finance, London 2014 (137-173).

aç,klamalara yer verilmi tir. Bkz: <http://www.neova.com.tr/hakkimizda/katilim-sigortaciligi> (Eri im Tarihi:15/07/2018). Tespit edebildi imiz kadar,yla HDI Sigorta A. ., Koru Sigorta A. . de kendi internet sayfalar,nda kat,l,m sigortac,l, , alan,nda faaliyet gösterdiklerini beyan etmelerine ra men, bu irketlere ili kin TSB taraf,ndan yay,nlanan istatistiklere yans,yan herhangi bir prim üretimine rastlan,lmam, t,r.

⁹⁰<https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909> (Eri im Tarihi:15/07/2018).

- ASLAN, Hakan: öTürkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) uygulamalar,: Problemler ve Çözüm Önerileriö, Uluslararası, İslam Ekonomisi ve Finans, Ara tırmalar, Dergisi,2015, Y,İ:1, Cilt:1, Say,: 1, (93-117).
- AVCI, Mustafa: İslâm'a Göre Sigorta, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yay,nlanmam, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1987.
- BHATTY, Ajmal: öThe Growing Importance Of Takaful Insuranceö Asia Regional Seminar organized by OECD and Bank Negara Malaysia under the sponsorship of the Government of Japan, Kuala Lumpur, 23-24 Sept. 2010, <http://www.oecd.org/finance/insurance/46116115.pdf>.
- B LG N, Necdet/TANIYICI, İban: öTürkiye'de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimiö, KMU İBF Dergisi, Y,İ:10, Say,:15, Aralık/2008 (136-159).
- BILLAH, Muhammed Masum: öIslamic Insurance: Its Origins and Developmentö, Arab Law Quarterly, Volume:13, Issue:4, (386-422).
- B LMEN, Ömer Nasuhi: Hukuki İslamiye ve İstilahat, F,kih,ye Kamusu, Bilmen Yay,nlar,, VI, İstanbul 1985.
- BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Ara tırma Enstitüsü Ankara 2007.
- CAN, Ozan: öAhilik İnkeleri çerisinde Rekabet Hukukunun Yeriö , 2. Uluslararası, Ahilik Sempozyumu, Cilt 1, (s.405-423).
- ÇA A, Tahir/KENDER Rayegan: Deniz Ticaret Hukuku, 12. Bask,, İstanbul Eylül 2002.
- ÇEKER, Orhan: öBir Sigorta Müessesesi Uygulama Projesiö, I. Uluslararası, İslâm Ticaret Hukukunun Günümüzdeki Meseleleri Kongresi, Konya 1997, (959-968).
- DALGIN, Nihat: öKaza, Hayat ve İhsan Sigortaları,na Yeni Bir Yaklaşımö, I. Uluslararası, İslâm Ticaret Hukukunun Günümüzdeki Meseleleri Kongresi, Konya 1997, (878-928).
- DEM RC Serdar: öSigorta Kooperatifçili ği: Türkiye Uygulamasıö, nönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y,İ 2018, Cilt 9, Say, 1, (387-418), (Kooperatif).
- DEM RC Serdar: öSigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Problemiö, TSEV Sigorta Ara tırmalar, Dergisi, Aralık 2010, Say, 7, (71-87), (Bilgilendirme).
- DO AN, Önder: İslami Sermaye Piyasası, Araçlar, - Dünyadaki Büyüklü ğü - Türkiye'de Uygulanabilirliği ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara 2011.
- DÖNDÜREN, Hamdi: Delilleriyle Ticaret ve İktisat İmihali, Erkan Yay,nlar,, İstanbul 1993.
- FISHER, Omar C./TAYLOR, Dawood: öProspects for the Evolution of Takaful in the 21st Centuryö, Proceedings of the Fifth Harvard University Forum on İslamic Finance, İslamic Finance, Dynamics and Development Cambridge, Massachusetts. Center for Middle Eastern Studies, Harvard University, 2000, (s.237-254).
- Global Islamic Finance Report 2016, Islamic Financial Policy, The Dynamics Of Takaful Market, Growth Beyond 2016, http://www.gifr.net/gifr2016/ch_09.pdf.
- GÜVEL, Enver A./GÜVEL Afıtap Ö.: Sigortacılık, Ankara 2002.
- HUSSAIN, Mher Mushtaq/PASHA, Tisman Ahmad: öConceptual And Operational Differences Between General Takaful And Conventional Insuranceö, Australian Journal of Business and Management Research Vol.1 No.8 November-2011, (s.23-28).
- KARAMAN, Hayrettin: öİslamda Sigortanın Haram Oldu ğu Görüşüne Sebep Olan İnkâhların Münakaşasıö, <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/ekonomi/0204.htm>.
- KENDER, Rayegan: Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, Güncellenmiş 14. Bask,, İstanbul 2015.
- KHAN, Mubbsher Munawar/MOBEEN, Alam Hassan/AHMAD, Naveed/SABEEH, Iqbal Muhammad/ALI, Salmat: öComparative Analysis of Islamic and Prevailing Insurance Practicesö, International Journal of Business and Social Science Vol. 2 No. 10; June 2011, (282-286).
- KHORSHID, Aly Abdul Rahim: öIslamic Insurance, A Modern Approach with Particular Reference To Western and Islamic Bankingö, Phd Dissertation The University of Leeds Department of Arabic and Middle Eastern Studies April 2001.
- KUBLAY, Huriye: Uygulamalı, Özel Sigorta Hukuku, Sigorta Sözleşmeleri-Sigorta Kurumları,-Örnek Olaylar-Sigortacılık,na Yeni Bir Yaklaşım: Katılım Sigortacılığı, İstanbul 2015.

Yarg,tay Kararlar,-Sigorta Genel Ko ullah,, zmir 2003.

MAYSAMI, Ramin Cooeper/KWON W. Jean: õAn analysis of Islamic Takaful Insurance-a cooperative insurance mechanismö, Journal of Insurnace Regulation, Volume: 18, Issue:1, (109-132).

Milli Reasürans T.A. .: Aç,klamal, Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlü ü, Haziran 2004.

Milliman Research Report: Global Takaful Report, Market Trends in family and general Takaful, July 2017, http://www.milliman.com/uploadedFiles/insight/2017/Takaful-2017_full-report.pdf.

ODIERNO, Hassan Scott/KASSIM Zainal Abidin Mohd:õTrades-offs Takafulö (Chapter 6) Takaful and Mutual Insurance Alternative Approaches to Managing Risks Washington. The World Bank 2013 (83-99).

ODIERNO, Hassan Scott/KASSIM, Zainal Abidin Mohdand/GONULAL Serap O uz:õChallenges for Takaful Going Forwardö, (Chapter 9) Takaful and Mutual Insurance Alternative Approaches to Managing Risks, Washington, The World Bank 2013 (129-143).

ODIERNO, Hassan Scott/KASSIM, Zainal Abidin Mohd: õOversight in Takafulö, (Chapter 10) Takaful and Mutual Insurance Alternative Approaches to Managing Risks Washington. The World Bank 2013, (143-153).

ÖZBOLAT, Murat: Temel Sigortac,l,k, Ankara 2006.

ÖZDAMAR, Mehmet: Sigortac,n,n Sözle me Öncesi Ayd,nlatma Yükümlülü ü, Ankara 2009

ÖZDAMAR, Mehmet: õSigortac,n,n Sözle menin Kurulmas,ndan Sonraki Ayd,nlatma Yükümlülü üö,Prof. Dr. F,rat Öztanø a Arma an, C.II, Ankara 2010, (1677-1709).

ÖZMEN, Kemal: Kooperatifler, 3. Bas,, stanbul 2014.

PAÇACI, brahim: õHayat Sigortalar, Ve Bireysel Emeklilik Sistemiö, Mütekeffir, Aksaray Üniversitesi slami Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:4, Say,:8, Aral,k 2017, (313-338).

PFEFFER, Irving: Insurance and Economic Theory, RD Irwin, for SS Huebner Foundation for Insurance Education, University of Pennsylvania, Homewood, Illionis, 1956.

QURESHI, Asif Ahmed: õAnalyzing the sharia'h compliant issues currently faced by Islamic Insuranceö, Interdiscipl,nary Journal Of Contemporary Research In Bus,ness, September 2011, Vol:3, No:5, (279-295).

ROSS, Sean: õBehind the Law of Large Numbers in the Insurance Industryö 16 August 2016. <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/081616/behind-law-large-numbers-insurance-industry.asp>.

SADR, Seyed Kazem: õQar Hasan Financing In Islamic Banks, ISRA International Journal of Islamic Finance, 2014 Vol.6 Issue 2 (7-20).

SA LAM, Hadi: õ slam Hukukuna Göre Sigorta-Riba ve Faiz li kisi Görü lerinin De erlendirilmesiö, e-akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Ayl,k nternet Dergisi, ubat 2009-Say, 84 (1-23), (<http://www.e-akademi.org/makaleler/hsaglam-1.htm>), (Riba).

SA LAM, Hadi: õSigortan,n Sosyal Ve Özel Sigortalar ekindeki Taksiminden Hareketle Ticârî Ve Yard,mlla ma Sigortalar,n,n slâm Hukuku Aç,s,ndan De erlendirilmesiö, Akademik Bak, Dergisi, Say,: 31 Temmuz ó A ustos 2012 Uluslararası, Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, <http://www.akademikbakis.org>, (1-19), (Sosyal Sigorta).

SCHACHT, Joseph: slam Hukukuna Giri , (Ter: M. Da . ener), Ankara 1986. Türkiye Diyanet Vakf, slam Ansiklopedisi, stanbul 1996, C.13 ve 37.

ULA , I ,l: Uygulamal, Sigorta Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortalar,, Ankara 2010.

ÜSTÜN, Yusuf/MUH TT N, Ayd,n: Kooperatifler Hukuku, Ankara, 2017, s.130.

World Insurance Report 2016: http://riskinfo.com.au/news/files/2016/03/WIR_2016.pdf.

nternet Kaynaklar,

<http://aaoifi.com/about-aaoifi/?lang=en>.

<http://iirating.com/corprofile.aspx>

<http://www.mfa.gov.tr/korfez-arap-ulkeleri-isbirligi-konseyi.tr.mfa>

<http://www.neova.com.tr/hakkimizda/katilim-sigortaciligi>

<http://www.ticaretkanunu.net/ttk-madde-1401/>.

<https://kurul.diyamet.gov.tr/Karar-Mutalaa-Cevap/3656/sigorta>.

<https://www.hazine.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Sirketler>.

<https://www.ifsb.org/background.php>.

https://www.tsb.org.tr/images/Documents/Katilim-Sigortaciliginin-uygulanmasina-iliskin_genelge.pdf

https://www.tsb.org.tr/images/Documents/Teknik/sigma3_2017_en.pdf.

<https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909>.

www.tdk.gov.tr.